

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی اردبیل
دانشکده پزشکی

پایان نامه جهت دریافت درجه دکترای حرفه ای در رشته پزشکی

عنوان:

بررسی فراوانی انواع اختلالات شخصیت در بیماران وسواسی - جبری
مراجعه کننده به درمانگاه روانپزشکی بیمارستان فاطمی اردبیل - ۱۳۸۷

استاد راهنما:

دکتر فریبا صادقی موحد

استاد مشاور:

دکتر افشان شرقی

نگارش:

لیلا میرزا آقاپور

الرشيد
الرحمن

فهرست مطالب :

عنوان ..... صفحه

فصل اول : طرح تحقیق

- ۱-۱- مقدمه و اهمیت موضوع: ۱
- ۲-۱- بیان مسئله: ۱۰
- ۳-۱- اهداف بررسی: ۱۱
- ۱-۳-۱- هدف اصلی ۱۱
- ۳-۳-۱- اهداف کاربردی: ۱۱
- ۴-۱- فرضیات و سوالات پژوهش: ۱۱

فصل دوم :بررسی متون و مقالات

- ۱-۲- مبانی نظری ۱۲
- ۱-۱-۲- اختلال وسواسی - جبری ۱۲
- ۲-۱-۲- اختلال شخصیت: ۱۳
- ۲-۲- مروری بر مطالعات انجام شده ۲۲

فصل سوم : شیوه اجرای طرح

- ۱-۳- نوع مطالعه: ۲۶
- ۲-۳- جامعه آماری، روش نمونه گیری، حجم نمونه ۲۶
- ۱-۲-۳- جامعه آماری: ۲۶
- ۲-۲-۳- حجم نمونه: ۲۶
- ۳-۳- روش گردآوری اطلاعات: ۲۶

۲۶	..... ۳-۳-۱- مصاحبه :
۲۶	..... ۳-۳-۲- پرسشنامه:
۲۷	..... ۳-۳-۳- روش اجرای طرح :
۲۷	..... ۳-۴- روش تجزیه و تحلیل داده ها (روش آماری)
۲۷	..... ۳-۵- ملاحظات اخلاقی:
۲۸	..... ۳-۶- طرح مطالعه (study design):

فصل چهارم : نتایج

۲۹	..... ۴-۱- نتایج
----	------------------

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۳۹	..... ۵-۱- نتیجه گیری:
۴۰	..... ۵-۲- محدودیت ها :
۴۱	..... ۵-۳- پیشنهادات
۴۲	..... منابع وماخذ:

پیوست ها

چکیده انگلیسی

جدول ۴-۱ توزیع سنی در بیماران وسواسی -جبری مراجعه کننده	۲۱
جدول ۴-۲ فراوانی و فراوانی نسبی در جنس در بیماران وسواسی -جبری مراجعه کننده...	۲۱
جدول ۴-۳ میانگین سنی بیماران وسواسی -جبری مراجعه کننده بر حسب جنس	۲۱
جدول ۴-۴ وضعیت تأهل در بیماران وسواسی -جبری مراجعه کننده	۲۲
جدول ۴-۵ سطح تحصیلات در بیماران وسواسی - جبری مراجعه کننده	۲۲
جدول ۴-۶ تعداد اختلال شخصیت در بیماران وسواسی - جبری مراجعه کننده	۲۳
جدول ۴-۷ توزیع فراوانی و فراوانی نسبی انواع اختلالات شخصیت در بیماران وسواسی - جبری مراجعه کننده	۲۵
جدول ۴-۸ علایم وسواسی - جبری در بیماران وسواسی - جبری مراجعه کننده	۲۷
جدول ۴-۹ تعداد اختلالات شخصیت بر حسب جنس در بیماران وسواسی -جبری مراجعه کننده	۲۸
جدول ۴-۱۰ فراوانی انواع اختلالات شخصیت بر حسب جنس در بیماران وسواسی جبری مراجعه کننده	۲۹
جدول ۴-۱۱ علایم وسواسی - جبری بر حسب جنس در بیماران وسواسی -جبری مراجعه کننده	۳۰

نمودار ۱-۴- توزیع فراوانی انواع اختلالات شخصیت در بیماران وسواسی -جبری مراجعه کننده ۲۴

نمودار ۲-۴- فراوانی انواع علایم وسواسی -جبری در بیماران وسواسی -جبری مراجعه کننده ۲۶

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

DSM-IV-TR: Diagnostic statistical and Manual of Disorders. Revised
Forth Version.

OCD: Obsessive-compulsive -Disorder

OCPD: Obsessive-compulsive personality Disorder

SPSS: Statical package for social science.

SNRI: Serotonin-norepinephrine reuptake inhibitor

SSRI: Serotonin -specific reuptake inhibitor

چکیده:

مقدمه و هدف:

اختلال شخصیت یک اختلال مزمن و شایع است که در ۵۰ درصد سایر بیماری های روانی با آنها همراهی دارد. همراهی اختلال شخصیت با سایر اختلالات روانی سبب افزایش طول دوره و اختلال در حصول درمان در آنان می شود.

هدف از مطالعه حاضر بررسی اختلالات شخصیت در بیماران وسواسی - جبری مراجعه کننده به درمانگاه روانپزشکی است تا بدین طریق گامی در جهت بهبود روش های درمانی و رسیدن به الگوهای درمانی کامل تر در بیماران وسواسی - جبری برداشته شود.

مواد و روشها:

در این مطالعه توصیفی-مقطعی تعداد ۹۰ نفر از افراد مبتلا به اختلال وسواسی-جبری از میان مراجعه کنندگان به درمانگاه روانپزشکی بیمارستان فاطمی اردبیل در سال ۱۳۸۷ انتخاب شدند. پس از تکمیل پرسشنامه های مربوطه، داده ها استخراج و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج:

نتایج حاصله نشان داد، فراوانی اختلالات شخصیت در جمعیت مورد بررسی، بیشتر از جمعیت عادی است. شایع ترین اختلالات شخصیت به دست آمده، اختلال شخصیت افسرده، اختلال شخصیت وسواسی-جبری و اختلال شخصیت وابسته بودند. ارتباط معنی داری بین جنس، سن، وضعیت تاهل و نوع علایم وسواسی-جبری با اختلال شخصیت خاص یافت نشد ($P>0.05$).

بحث و نتیجه گیری:

نتایج به دست آمده در این مطالعه با اکثر مطالعات قبلی که در این زمینه انجام شده و اختلالات شخصیت کلاستر C را شایع ترین نوع اختلالات شخصیت، در بیماران وسواسی-جبری گزارش کرده بودند، همخوانی دارد. بررسی نتایج نشان می دهد که با توجه به شیوع بالای اختلالات شخصیت در بیماران وسواسی-جبری، استفاده از روش های درمانی تکمیلی در کنار دارو درمانی، مثل رفتار درمانی شناختی می تواند سبب بهبود بازدهی مداخلات درمانی شود.

کلمات کلیدی: اختلال وسواسی-جبری، اختلال شخصیت.

۱-۱- مقدمه و اهمیت موضوع:

اختلال وسواسی - جبری نوعی از اختلالات اضطرابی می باشد که با وجود افکار و تکانه های مکرر و مزاحم یا رفتارهای غیر منطقی و تکراری و یا هر دو دسته این علائم مشخص می شود.

میزان شیوع این اختلال در مطالعات مختلف بین ۰/۷ تا ۴/۴ درصد (بطور متوسط ۲/۱) گزارش شده است. این اختلال عمدتاً در اواخر نوجوانی آغاز می گردد (هر چند شروع آن در دوران کودکی نیز ناشایع نمی باشد) و با دوره های عود و فروکشی (با تخفیف علائم و بهبود نسبی عملکرد) در طول عمر بیمار، ادامه می یابد. (۱)

برخی مطالعات نشانگر این مطلب است که بروز زود هنگام **OCD** و ابتلا در دوران کودکی، فرد را برای ابتلا به انواع مختلف اختلال شخصیت بویژه **OCPD** در بزرگسالی مستعد می کند. (۲)

اختلال شخصیت یک اختلال مزمن و شایع می باشد که شیوع آن در جمعیت عمومی بین ۱۰ تا ۲۰ درصد تخمین زده می شود. موارد زیادی از مرتکبان جنایات خشونت بار و درصد بزرگی از جمعیت زندانیان، دچار اختلال شخصیت زمینه ای هستند. مبتلایان به این اختلال موارد بیشتری از ترک تحصیل، وابستگی به مواد، عدم دستیابی به شغل و تجرد را نشان می دهند.

اختلال شخصیت هم چنین فاکتوری مستعد کننده برای اختلالات روانی دیگر مثل سوء مصرف مواد، اختلالات خلقی و اختلالات اضطرابی است و با حصول درمان در این اختلالات تداخل کرده، باعث افزایش ناتوانی و مرگ و میر در این بیماران می شود.

هم چنین همراهی اختلال شخصیت با بسیاری از اختلالات طبی و نورولوژیک دیده شده است. این اختلال، با افزایش ریسک بیماری های عروق کرونر، آنژین صدری، پسوریازیس، کولیت اولسرو و اختلالات سایکو سوماتیک همراه است. (۳)

برخی مطالعات به بررسی تاثیر اختلالات شخصیت بر روی میزان پاسخگویی به درمان در اختلال وسواسی - جبری پرداخته اند. (۴)

با توجه به شیوع و اهمیت اختلال وسواسی - جبری و اثرات سوء گسترده آن بر عملکرد، روابط بین فردی و اجتماعی افراد، در این مطالعه به بررسی فراوانی اختلالات شخصیت در بیماران وسواسی - جبری پرداخته ایم که می تواند به درک بهتر شرایط همراهی کننده بیماری **OCD** و به کارگیری روش های درمانی کاملتر در این بیماری کمک کند.

۱-۲- بیان مسئله :

اختلال وسواسی - جبری یک اختلال روانی شایع از دسته اختلالات اضطرابی است. تشخیص این اختلال در بیماران، با دارا بودن وسواس، اجبار یا هر دو صورت می گیرد. وسواس، افکار، تصورات یا تکانه های تکرار شونده ای هستند که علیرغم میل فرد، بصورت مزاحم و نابه جا به ذهن خطور می کند و موجب اضطراب و ناراحتی در فرد مبتلا می گردد. اجبار، یک رفتار تکراری (مثل شست و شو یا واریسی مکرر) یا یک عمل ذهنی تکراری (مثل دعا کردن یا شمارش اعداد در ذهن) است که در واکنش به افکار وسواسی و برای کاهش میزان اضطراب، فرد مبتلا خود را ناچار به انجام آن می بیند.

آمارهای جهانی شیوع وسواس را ۰/۷ تا ۴/۴ درصد گزارش کرده اند. این شیوع در کشور ما بالاتر بوده و در مطالعات مختلف و بین ۲/۸ تا ۸/۷ درصد گزارش شده است. این شیوع بالاتر می تواند در نتیجه رواج برخی باورهای فرهنگی و عقاید خرافی در کشور ما باشد.

حدود ۲۰ تا ۴۰ درصد موارد اختلال وسواسی - جبری مقاوم به درمان شناخته می شوند. که درصد بالایی از این موارد در نتیجه همراهی سایر اختلالات روانپزشکی می باشد.

اختلال شخصیت از جمله اختلالات شایع همراهی کننده با OCD است. در کل از هر ۵ تا ۱۰ نفر از افراد جامعه یک نفر مبتلا به اختلال شخصیت است. اکثر مبتلایان از وجود بیماری خود بی اطلاع هستند و ندرتاً در صدد درمان بر می آیند، مگر در شرایطی که بیماری آنها منجر به ایجاد شرایط بحرانی در حیطه های خانوادگی یا شغلی شده و یا با اختلالات روانی محور ۱ همراهی پیدا کند.

همراهی اختلالات شخصیت با دیگر اختلالات روانی موجب افزایش طول دوره بیماری، عدم پاسخگویی به درمان و افزایش موارد منجر به ناتوانی در این بیماران می شود.

مطالعات اندکی در کشور ما بر روی شیوع اختلالات شخصیت در بیماران وسواسی - جبری صورت گرفته است با توجه به شیوع بالای OCD و اثرات مخرب آن در حوزه های فردی، اجتماعی و عملکردی بیماران و با توجه به اثرات منفی همراهی اختلالات شخصیت با OCD در این مطالعه به بررسی فراوانی انواع اختلالات شخصیت در بیماران وسواسی - جبری پرداخته ایم.

۱-۳- اهداف بررسی:

۱-۳-۱- هدف اصلی

تعیین فراوانی انواع اختلالات شخصیت در مبتلایان به اختلال وسواسی - جبری.

۱-۳-۲- اهداف فرعی

- ۱- تعیین ویژگی های دموگرافیک (سن، جنس، تحصیلات و وضعیت تاهل) در مبتلایان به اختلال وسواسی - جبری.
- ۲- تعیین فراوانی انواع علایم اختلال وسواسی - جبری، در مبتلایان به این بیماری.
- ۳- تعیین فراوانی هر یک از اختلالات شخصیت در میان بیماران مبتلا به اختلال وسواسی - جبری.

۱-۳-۳- اهداف کاربردی:

استفاده از نتایج به دست آمده برای جهت گیری درمانی و به کار گیری روش های درمانی کاملتر در مبتلایان به اختلال وسواسی - جبری.

۱-۴- فرضیات و سوالات پژوهش:

- ۱- میزان فراوانی برخی انواع اختلالات شخصیت در بیماران مبتلا به اختلال وسواسی - جبری نسبت به جمعیت عمومی بیشتر است.
- ۲- فراوانی هر یک از انواع اختلالات شخصیت در مبتلایان به اختلال وسواسی - جبری چه قدر است؟